№ 61 Ապրիլ 11 (23) 1880 Ապրիլ 11 (23) № 61

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն։ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազովսկի։ Բանդերի խնդիրը։ Նամակ Նոր-Նախիջևանից։ Նամակ Աստրախանից։ Նամակ խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Անգլիա։—«Մշակի» հեռագիրներ։—Յայտարարութիւններ։—Բանասիրական։ Խենթը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱԶՕՎՍԿԻ

—

Ներկայ Թւի ապրիլի 8-ին, ժամը $4^1/_2$ կէսօրից յետոյ վախճանվեցաւ Թիֆլիսում Վրաստանի և Իմէրեթի Հայոց Թեմի առաջնորդ Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվազօվսկի։

Հոգևորականների, աբեղաների, եպիսկոպոսների կենսագրութիւն գրելը՝ մեր սովորութիւնը չէ։ Եթէ Այվազօվսկի լինէր մեր բոլոր միւս հոգևորականների նման, եթէ նա լինէր միմիայն աբեղայ, հոգևոր իշխանութեան վարչական անձն, Թեմական առաջնորդ,—մենք կը բաւականանայինք նրա մահվան լուրը միայն յիշելու մեր լրագրի էջերի մէջ։

Բայց Գաբրիէլ արքեպիսկոպոսը, բացի հոգևորական, բացի եկեղեցու վարչական անձնաւորութիւն լինելուց, նշանաւոր է որպէս ուսումնական, որպէս հայկաբան, որպէս մանկավարժ, որպէս մեր ժամանակակից Հայոց կեանքի մէջ գործող անձն, որպէս պուբլիցիստ, որպէս մայրենի գրականութեան մէջ անուն ունեցող հեղինակ։

Գաբրիէլ Այվազօվսկի ծնվել է Թէոդոսիա քաղաքում, Ղրիմի մէջ, 1812 Թւին, մայիսի 22-ին։ Նա ծագում էր արդէն երկու դար առաջ Լեհաստանի Գալիցիա նահանգում գետեղված Այվազ ազգանունով հայ տոհմից։ Թէ նա և Թէ նրա եղբայրը, երևելի նկարիչը, Յովհաննէս Այվազօվսկի, ծնվեցան Թէոդոսիայում, որտեղ նրանց ընտանիքը տեղափոխվեցաւ Գալիցիայից։ Մեր նշանաւոր նկարիչը իր եղբօրից հինգ տարով փոքր է. նա ծնվեցաւ 1817 Թւին։

Դեռ տասն և չորս տարեկան հասակում Գաբրիէլ Այվազօվսկի ուղարկվեցաւ Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքը, որտեղ Մխիթարեանների հայ-կաթօլիկ միաբանութեան ազդեցութեան տակ ընդունեց կաթօլիկ կրօնը, նոյն վանքի մէջ ուսումն աւարտելուց յետոյ։ Նրա կրօնափոխութիւնը բացատրվում է նրանով, որ մի կողմից նա ունէր մեծ հակումն դէպի կրօնական կոչումը, խսկ միւս կողմից կամենում էր շարունակել ծառայել այն հիմնարկութեանը, որին պարտական էր իր կրթութեամբ և որի մէջ նա բաղդ ունեցաւ այնպիսի նշանաւոր ուսումնական մարդու աշակերտ լինել, ինչպէս Հայր Աւգերեանն էր։

Մխիթարեանների միաբանութեան վարդապետ դառնալով, նա իր ընդունակութեան և աշխատասիրութեան շնորհով շատ շուտով նշանակութիւն ստացաւ միաբանութեան մէջ։ Երկար ժամանակ եւրոպական և արևելեան լեզուների վարժապետի պաշտօններ վարելով վանքի մէջ, յետոյ ընդունելով նոյն տեղի փիլիսոփայութեան և աստուածաբանութեան դասատուի պաշտօնը, նա մի և նոյն ժամանակ կատարում էր Թէ միաբանութեան ընդհանուր քարտուղարի դժուար պաշտօնը և Թէ վեց տարի շարունակ հրատարակում էր մի ամսագիր հայերէն լեզուով «Բազմավէպ» անունով, որ ինքն էր հիմնել։ Վերջապէս 1848 Թւին միաբանութիւնը նշանակեց Այվազօվսկուն Փարիզի Մուրադեան Հայոց դպրոցի դիրեկտոր։

Թէև լուսաւորչական եկեղեցու մէջ ծնված և կրօնափոխ եղած, Այվազօվսկի կաթօլիկութեան մէջ էլ միշտ պահպանում էր ազգային եկեղեցու սկզբունքները։ Կաթօլիկ մնալով նա իրան միշտ կուսակից էր յայտնում ազգային եկեղեցու պրինցիպների։ Եւ երբ նա տեսաւ որ մխիթարեան ուխտը հետզհետէ հեռանալով ազգային-կաթօլիկ եկեղեցուց, հակվում է դէպի լատինականութիւնը, դէպի պապականութիւնը, դէպի բուն անդրալեռնային սկզբունքները, նա Թողեց Մուրադեան դպրոցը, հրաժարվեց իր պաշտօնից և մնալով հայ-կաթօլիկ աբեղայ, մտաւ 1854 Թւին որպէս դաստատու Յարութիւն-բէյի ընտանիքը, որ այդ ժամանակ Փարիզումն էր բնակվում։ Բայց շուտով մխիթարեան ուխտի ներքին երկպառակութիւնները ընդունեցին հերձուածի կերպարանք։ Չը կարողանալով պահպանել իր դիրքը, որպէս ազատամիտ կաթօլիկ աբեղայ, համոզվելով որ այլ ևս ոյժ չունի ընդդէմ ամբողջ միաբանութեան պահպանել ազգային կաթօլիկութեան գաղափարը, քանի որ ամբողջ միաբանութիւնը, ազգային կաթօլիկ եկեղեցու սկզբունքները Թողած, բացարձակ ընկնում էր բուն պապականութեան գիրկը, չը կարողանալով, ասում ենք, պահպանել իր ընդունած մաքառման դիրքը,—Այվազօվսկի աւելի լաւ համարեց բոլորովին Թողնել կաթօլիկութիւնը և կրկին վերադառնալ հայ-լուսաւորչական եկեղեցուն։

Այդ ժամանակ Հայր Այվազօվսկի, Հայր Գալֆայեանի և Հայր Թէոդորեանի հետ միասին հիմնեցին մի նոր հայոց դպրոց Գրէնէլի մէջ, Փարիզից ոչ հեռու, դնելով ի-

ԽԵՆԹԸ

ԱՐԿԱԾՆԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՌՈՒՍ-ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

—

ԻԷ.

Մինչ օդայի մէջ Թօմաս էֆէնդին և յիւզբաշին զբաղված էին իրանց սատանայական կարգադրութիւններով, դրսում զինուորների մէջ անց էր կենում բոլորովին այլ տեսակ խօսակցութիւն։

—Մահմուդ, հարցրեց զափթիաներից մէկը իր ընկերից,—եթէ գիշերը այստեղ մնալու լինենք, դու այդ հայի հարսներից որին պիտի ընտրես։

—Ինձ շատ դիւր եկաւ այն կարմրաթշիկ պստլիկը, պատասխանեց Մահմուդը մի առանձին ախորժակով։

—Բայց իմ խելքը տարաւ այն սև աչքերով սիրունիկը, խօսեց առաջինը ոչ պակաս ոգևորութեամբ։

Զինուորները խուզարկութեան ժամանակ, կանանոցը մտնելիս, երևի, ուշադրութիւն էին դարձրել ոչ այնքան իրանց խնդրած առարկաների վրա, որքան ծերունի Խաչօի հարսների վրա։ Կին եղած տեղը մահմեդականը ամեն բան մոռանում է։

Մի քանիսի ուշադրութիւնը գրաւել էին ծերունու տան հարուստ իրեղէնները։

—Իմ կնիկը գլուխս տարաւ, ասում էր մի ծեր զափթիայ,—ամեն օր հանգստութիւն չէ տալիս, միշտ ասում է՝ մի մեծ պղինձ պիտի առնես կաթ տաքցնելու համար։ Այստեղ մէկը տեսայ, խսկ և խսկ նրա ուզածն է, երբ գնալու լինենք, անպատճառ պիտի հետս վեր առնեմ։

Մի մանկահասակ զինուոր ասաց.

—Ես տեսայ մի գեղեցիկ խալիչայ. շատ լաւ է նրա վրա պառկելը կուշտ ուտելուց և խմելուց յետոյ, և ծխել սիրուն կնոջ ձեռքով պատրաստված նարգիլէն։

Ծեր զափթիան, որ աւելի տնտեսական և կրօնական կէտից էր նայում աւարի վրա, Թոյլ տուեց իրան մի նկատողութիւն անել մանկահասակ զինուորին.

—Այս տեսակ խալիչաները աւելի յարմար է գործածել որպէս սաջջադա *) նամազի համար։

Մի նախանձով և նախապաշարմունքներով լի զինուոր ասաց.

—Զարմանք բան է, «գաւուր» լինել և այսպիսի սիրուն կնիկներ ունենալ... «գաւուր» լինել, և այսպիսի հարուստ տուն ունենալ... Մեր տանը մի փալասի կտոր չը կայ, որ երեխաներս գիշերը վրան պառկեն։ «Գաւուրը» պէտք է մի քրքրված, բարակ գօտի ունենայ կապած մէջքին, որ հագալու ժամանակ տասը տեղից կտրատվի...

Վերջին խօսքը իւրաքանչիւր մահմեդականի բերանի առածն է։ Արևելքում գօտիի հաստութիւնը և նրա չքեղութիւնը հարստութեան և փառքի նշան է։ Հայը, «գաւուր» լինելով, մահմեդականի կարծիքով, պէտք է այն աստիճան աղքատ լինի, որ բոլորովին քրքրված և մաշված գօտի ունենայ, որպէս զի, հագալու միջոցին չը դիմանայ և կըտրատվի...։ Հայը սիրուն կնիկներ ունենալու ևս իրաւունք չունի, որովհետև «գաւուր» է, որովհետև, ինչ որ գեղեցիկ է, ինչ որ լաւ է, պէտք է մահմեդականի սեպհականութիւն լինի...

Զինուորներից մի քանիսը մտել էին ծերունու տան գեղեցիկ պարտէզի մէջ, և որպէս արջը կամ խոզը բանջարանոցի մէջ, այնպէս տնտակոխ էին անում, տրորում էին խնամքով մշակված գեղեցիկ ծաղիկները, որոնց համար այնքան աշխատել էին տանուտէրի հարսները և աղջիկները։ Նրանք բռնում էին ծառերի ճիւղերից, քարշ էին տալիս, կոտրատում էին պտուղները քաղելու համար. հասածները ուտում էին, խսկ անհասները գցում էին հողի մէջ և կոխ էին տալիս։ Ծերունի Խաչօն այդ տեսաւ հեռուից և նրա սիրտը խորին կերպով խոցվեցաւ։ Նա այնքան էր սիրում իր ծառերին, որքան իր զաւակներին։ Նա իր խելացի գլուխը շարժեց և նոյն րոպէում նրա մտքից անցաւ պարսկական վաղեմի առածը. «երբ որ զօրապետը իրըլում է այգեպանից մի խնձոր առանց փողի, այն ժամանակ նրա զօրքերը ամբողջ այգին արմատախիլ կանեն»։ Այսպիսի բարբարոսութեան ընդունակ է Թուրքը։ Ով որ գութ չունի դէպի կենդանի բոյսերը, նա չի կարող գութ ունենալ և դէպի կենդանի մարդիկ։ Թուրքը ծառի պտուղը կուտէ, խսկ ծառը կոչնչացնէ։ Թուրքը մարդու ձեռքի վաստակը կառնէ, խսկ նրան կը մահացնէ... Թուրքը որպէս անխնայօրէն սպառեց իր երկրում գըտնված անտառները, նոյնպէս անխնայօրէն ոչնչացրեց իր տէրութեան այլազգի ցեղերը...

Ծերունին նոյն բարբարոսութիւնն էր տեսնում իր տան մէջ, բայց լռում էր։ Նա մտաւ խոհանոցը, ուր կնիկները ճաշ էին պատրաստում։ Խեղճ մարդ, նա արդէն կալանաւորված էր իր տնում, և իր բանտի մէջ իր պահապաններին ցոյց էր տալիս հիւրասիրութեան սուրբ պարտքը։

—Այդ ինչ մարդիկ են, ինչ էին պտռում, ինչու են քանդում մեր տունը, հարցրեց Սառան արտասուալի աչքերով։

—Աստուած գիտէ... պատասխանեց ծերունին տխուր կերպով, և պատուիրեց, որ ճաշը շուտ տան։

Կնիկները գտնվում էին մի սարսափելի երկիւղի մէջ։ Նրանք քաշվել և տուն էին մտել զինուորների աչքից հեռու մնալու համար։ Նրանք հասկանում էին, որ մի տարօրինակ բան պէտք է պատահած լինի, որ Թուրքերը այժմ այնպէս անպատկառ կերպով էին վարվում իրանց տան հետ։ Մինչև այն օր նրանք շատ անգամ տեսել էին այսպիսի հիւրեր, բայց միշտ ծերունու տան պատիւը պահպանված էր եղել։

Հայրապետը և Ապօն, որոնք առաւօտեան Վարդանի հետ գնացել էին պ. Սալմանին որոնելու, տակաւին չէին վերադարձել։ Ծերունու միւս որդիները, դաշտում լսելով Թուրքերի անկարգութիւնները, խսկոյն տուն վազեցին։ Նրանք սաստիկ կատաղած էին, ոչ Թէ Թուրքերի դէմ, այլ իրանց անմեղ հօր դէմ։ Ստրուկները միշտ տկար կողմի վրա են յարձակվում։ Նրանք բռնակալի գործած բարբարոսութիւնները բնական են համարում, բայց մեղադրում են իրանց նման ստրուկներին, Թէ ինչու նրանք «աղային բարկացրին»... Այս պատճառով ծերունու որդիների իրանց հօր դէմ յայտնած նախատինքներին և յանդիմանութիւններին չափ չը կար։ Նրանք դատապարտում էին իրանց հօրը, Թէ ինչու նա Թոյլ տուեց իր տան մէջ այնպիսի վտանգաւոր մարդերին, որպէս էին Վարդանը և պ. Սալմանը, և պատրաստ էին գնալ և յայտնել յիւզբաշուն բոլորը, ինչ որ իրանք գիտէին, կարծելով, Թէ այդ կը Թեթևացնէր իրանց յանցանքը։

—Դու քո ձեռքով քո տունը քանդեցիր, ասում էին նրան որդիները։

—Թող քանդվի... պատասխանեց ծերունի հայրը լի վրդովմունքով,—երբ այդ տան մէջ ձեզ նման անարժան որդիք են բնակվում...։ Անէծքի և ոչնչութեան արժանի էք դուք, քանի դեռ մեռած է ձեր մէջ անձնասիրութեան, պատուի և ազատամտութեան ամեն զգացմունք։ Այն մարդիկը, որոնց դէմ բարկացած էք դուք, նրանք են իմ իսկական որդիներս, և ես շատ չեմ ցաւի, եթէ նրանց պատճառով կը կորցնեմ ամեն ինչ, որ ունեմ...

Ծերունու վերջին խօսքերը վերաբերում էին պ. Սալմանին և Վարդանին։ Որդիները աւելի գրգռվեցան։ Խոհեմ հայրը մտածելով, մի գուցէ որ և իցէ յիմարութիւն գործեն, կամ մի անզգոյշ խօսք դուրս Թողնեն իրանց բերանից, հանգստացրեց նրանց, ասելով, որ վախենալու ոչինչ առիթ չունեն, որ Թուրք պաշտօնատարների «բերանը միշտ կարելի է ցեխել» մի քանի ոսկիներով, և աւելացրեց, որ Թօմաս էֆէնդին խոստացել է գործ դնել իր բոլոր ջանքերը և գալոց վտանգի առաջը առնել։ Որդիները մի փոքր հանգստացան։ Այսպիսիների վրա միշտ մեծ ազդեցութիւն է գործում խոշոր մարդկանց անունը։ Թօմաս էֆէնդին խոստացել է, ուրեմն նա ամեն բան կարող է կատարել։

Այդ միջոցին օդայի դրանը յայտնվեցաւ Թօմաս էֆէնդին և հեռուից ձայն տուեց.

—Տանուտէր Խաչօ, շուտ արա, այդ կծոտողներին պէտք է կերակրել։

—Պատրաստ է, էֆէնդի, պատասխանեց տանուտէրը,—խսկոյն կը տան ճաշը։

Ծերունու որդիները սկսեցին ճաշի սեղանը պատրաստել օդայի մէջ առանձին, խսկ դրսում ծառերի հովանու տակ առանձին սեղան ևս զինուորների համար։ Այդ վերջինները հետզհետէ անտանելի էին դառնում։ Այդպիսի դէպքերում, հայի տան մէջ, Թուրք զինուորը չափազանց պահանջող է լինում։ Նրա ճաշակը նրբանում է, նրա ախորժակը բացվում է, և նա պահանջում է այնտեսակ կերակուրներ, այնտեսակ խմիչքներ, որոնց անունն է լսել միայն, խսկ իր կեանքում մի անգամ ևս չէ տեսել։ Տան տիրոջ իւրաքանչիւր «չը կան» պատասխանվում է հայհոյանքներով։ Թէև

*) Սաջջադա կոչվում է այն սփռոցը, որի վրա մահմեդականները աղօթք են անում։ Դրա համար ընտրում են ամենագեղեցիկ սփռոցը, երբ աղօթքը տան մէջ էր կատարվում։

րանց նոր հիմնած դպրոցը Էջմիածնի աթոռի հովանաւորութեան տակ։ Գրէնէլի դըպրոցը դժբաղդաբար երկար գոյութիւն չունեցաւ, չը կարողանալով մրցել Մուրադեան դըպրոցի հետ։

Իր նոր դպրոցը կառավարելու աշխատանքների մէջ, հայր Գաբրիէլը բաւական ժամանակ էր գտնում մի շաբաթաթերթ հրատարակելու համար։ 1855 թւին նա հիմնեց Փարիզում մի թերթ «Մասեաց Աղաւնի» անունով, որ լոյս էր տեսնում երկու լեզուներով՝ ֆրանսերէն և հայերէն։

Այնուհետև լուսաւորչական եկեղեցուն վերադարձած, Գաբրիէլ Այվազովսկի շարունակեց իր մանկավարժական և լրագրական գործունէութիւնը իր հայրենի քաղաքում, Թէոդոսիայում, կառավարելով Խալիբեան դպրոցը և հրատարակելով «Մասեաց Աղաւնի» շաբաթաթերթը։

Երբ Խալիբեան դպրոցը փակվեցաւ, Այվազովսկի շարունակեց ապրել Թէոդոսիայում որպէս մասնաւոր մարդ, մինչև որ այժմեան Կաթողիկոսի օրով նշանակվեցաւ նախ Էջմիածնի Ճեմարանի տեսուչ և ապա թեմական առաջնորդ Թիֆլիսում։

Այվազովսկու գրական աշխատութիւնների գլխաւորները սրանք են։ Դեռ 1836 թւին նա հրատարակեց Վենեցիայում «Ռուսաստանի համառօտ պատմութիւնը», յետոյ «Օսմանեան պետութեան պատմութիւնը» (2 հատոր), իսկ իր ուսուցիչ հայր Աւգերեանի հետ աշխատակցութեամբ, նա հրատարակեց (1836—1837) երևելի Հայոց ակադեմիական «Բառարանը» (2 հատոր, իւրաքանչիւրը 1000 երեսից աւելի), նա ծանօթութիւններով հարստացրեց Հայոց պատմագիրների ժողովածուն, որ հրատարակվեցաւ Վենեցիայում իտալերէն լեզուով։ Նրա աշխատութեանը պարտական ենք և Հայաստանի աշխարհացոյցներով, որոնք տաս տախտակներից բաղկացած մի աշխարհագրական ժողովածու են կազմում (Փարիզում տպված)։

Կը յիշենք Այվազովսկու թարգմանութիւններից նրա գեղեցիկ թարգմանութիւնը Կրիլօվի առակների և նոյնպէս նրա թարգմանութիւնը Եանուսի նամակների հռօմի պապի դէմ։

Այվազովսկու ոճը շատ հարուստ է և հայագէտներից շատերը պնդում են որ նրա գրաբառ լեզուն, իր գեղեցկութեան կողմից, նմանվում է մեր ոսկեայ դարի, հինգերորդ դարի ձոխ գրաբառ լեզուին։

Մահը խլեց մեզանից մի հաւատացիւտ գիտնական մարդուն, երբ այդ նշանաւոր հայագէտը և հայկաբանը մեծ դեր կարող էր խաղալ եկող 1881 թւին Թիֆլիսում լինելու հնագիտական ժողովի մէջ։

Գ. Ա.

ԲԱՆՏԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Polit. Corresp.» լրագրին Ս. Պետերբուրգից գրում են Կարգադրող Բարձր Մասնաժողովի մասին հետևեալը։

«Կոմս Լօրիս-Մելիքօվի առանձին հոգացողութեան գլխաւոր առարկան բանտերի խնդիրն է։ Վաղուց արդէն ամենքը խոստովանվում են, որ Ռուսաստանի բանտերը չեն համապատասխանում քրէական իրաւաղատութեան առաջադիմութեանը և պետական բանտերի այսպիսի կազմակերպութեան ժամանակ յանցաւորների կալանաւորելը չէ հասնում այն նպատակներին, որոնց դատարանը ի նկատի է ունենում և ցանկանում է։ Ներքին գործերի մինիստրութենից դեռ մի քանի տարի առաջ նշանակված մասնաժողովը հիմնաւորապէս զբաղվեցաւ այդ հարցով, բայց մինչև այժմ չը կարողացաւ նրան վճռել, գըլխաւորապէս այն պատճառով, որ այդ խնդիրը կապված է Սիբիր արտաքսելու հարցի հետ։ Կարգադրող Բարձր Մասնաժողովի նախագահը ցանկանում է այժմ այդ երկու խնդիրներով միասին զբաղվել և նրանց այնպէս վճռել, որ «անցաւոր բանտերը» բոլորովին փակվեն և որ արտաքսելու եղանակը արմատական փոփոխութիւնների ենթարկվի։ Բացի այդ դրանց վերաբերեալ քրէական օրէնքները պէտք է փոխարինվեն այնպիսի նորերով, որոնք համապատասխան լինէին թէ գիտութեան պահանջներին և թէ դրական պէտքերին։ Գեներալ-ադիւտանտ Տիմաշօվ, ներքին գործերի նախկին մինիստրը, որ այդ գործի մէջ լաւ փորձված է, կամաւորապէս առաջարկել է կոմս Լօրիս-Մելիքօվին իր աջակցութիւնը։ Երևի նրա նախագահութեամբ մի մասնաժողով կը նշանակվի, որ կը վճռի Ռուսաստանի համար այդ կարևոր խնդիրը։»

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

Մարտի 17-ին

Վանայ սովատանջ ազգայնոցս արձագանք լսելի եղաւ մինչև Ռուսաստանի խորերն, ևս առաւել թափանցեց իմ սրտի մէջ, ուստի խնդրելով օգնութիւն տառապելոցն Վանայ, հաւաքեցի 501 րուբլի և անհաւասիկ առաքեցի ձեզ, և դուք հասուցէք սովատանջներուն։ Խնդրեմ տպագրել նուիրատուների անուանք պատուական «Մշակի» մէջ. Ստեփան Տէր-Կարապետեան 50 ր., Մկրտիչ Սակիռեան 50 ր., Աւագ Բախալով 25 ր., Գէորգ Քրասիլնիքով 25 ր., Յովհաննէս Խալբախճեան 15 ր., Կարապետ Ջուղորեան 13 ր., Գասպար Սալթիքեան 10 ր., Պաղտասար Խաչկուռօզով 10 ր., Մինաս Միհանաճեան 10 ր., Օվանէս Աբիկով 10 ր., Կարապետ Խայսերցիեվ 10 ր., Միքայէլ Ջարխեան 10 ր., Կարապետ Խսկիտարեան 10 ր., Գէորգ Աստառճեան 10 ր., Սերովբէ Անանեան 5 ր., Պետրոս Խռմատժեվ 5 ր., Ս. Յարութիւնեան 5 ր., Խազարոս Բանամարեվ 5 ր., Նազարեթ Պառնով 5 ր., Գրիգոր Օպուռով 5 ր., Գասպար Մաճառեան 5 ր., Գէորգ Խոնդուրեան 5 ր., Բերսաբէ Նալպանտովայ 5 ր., Յոհաննես Ջայլախեան 5 ր., Մարգարիտ Խաղիզովա 5 ր., Ստեփան Ջափխնեան 5 ր., Սիմէօն Պալապանով 5 ր., Մարտիրոս Քուզնեցով 5 ր., Կարապետ Քահալնիկցի 5 ր., Կարապետ Խնծորով 5 ր., Կենճողլուեվ և Շաբչնիքով 5 ր., Սարգիս Տօնիկով 5 ր., Մարիամ Ջոռչորովա 3 ր., Գրիգոր Արծաթպանեան 3 ր., Մանուկ Ջալաթարեվ 3 ր., Գէորգ Բոքով 3 ր., Լուսեղէն Բոքով 3 ր., Գաբրիէլ Ջախմախով 3 ր., Եղիայ Խոճապեկով 3 ր., Յարութիւն Խապախպաչեվ 3 ր., Եղիեայ Խապախպաչեվ 3 ր., Գրիգոր Խապախպաչեվ 3 ր., Կարապետ Յարութիւնեան 3 ր., Յարութիւն Ջափխնեան 3 ր., Մարտիրոս Քուչնարեան 3 ր., Գրիգոր Բոքով 3 ր., Պետրոս Ջոռաեան 3 ր., Աստուածատուր Պաեվ 3 ր., Ռափայէլ Պատկանեան 2 ր., Կարապետ Վարդպարոնեան 2 ր., Մանվել Աղաեան 2 ր., Աստուածատուր Աստուածատուրով 2 ր., Աւետիկ Աւետիկով 2ր., Գէորգ Քահալնիկցի 2 ր., Միքայէլ Պալխճիեան 2 ր., Քեօլէ Շահինեան 2 ր., Յովհաննէս Արղարով 2 ր., Խաչերես Տօնիկեան 1 ր., Պետրոս Ջուպով 1 ր., Ստեփանոս Քաժիմիլիքով 1 ր., Գալուստ Քեչեեվ 1 ր., Աստուածատուր Առըխով 1 ր., Պետրոս Խալայճիեվ 1 ր., Խաչատուր Սրնանեան 1 ր., Կարապետ Բանամառեվ 1 ր., Նիկողոս Մերժանով 1 ր., Մկրտիչ Թերզիեվ 1 ր., Սարգիս Տրդատեան 1 ր., Պօղոս Սատիտեան 1 ր., Մանիէլ Ջօպանով 1 ր., Սարգիս Ճիպիչով 1 ր., Վարդերես Խաչիկեան 1 ր., Պետրոս Շլթով 1 ր., Վարդերես Վարդերեսեան 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Արութիւն Աւադինով 1 ր., Գէորգ Խալայճեան 1 ր., Երեմ Աբրահամով 1 ր., Կարապետ Խաչկուռուզով 1 ր., Մինաս Միեսերով 1 ր., Մանուկ Խասապեան 1 ր., Գրիգոր Թաչճիեվ 1 ր., Խաչատուր Մութաֆով 1 ր., Մարգար Քահալնիկցի 1 ր., Կարապետ Շահպազով 1 ր., Խաչատուր Շահնազարով 1 ր., Պետրոս Խաղիզով 1 ր., Գէորգ Տիւրկերով 1 ր., Ստեփան Միրզաեվ 1 ր., Յակոբ Անանով 1 ր., Կարապետ Տիաչկով 1 ր., Խաչատուր Բոքով 1 ր., Մելքոն Ջերքեզով 1 ր., Կարապետ Աղաեվ 1 ր., Կարապետ Խալայճիեվ 1 ր., Գաբրիէլ Մելքոնեան 20 ր., Յակոբ Ջորչորով 5 ր., Գաբրիէլ Տրապզոնցեան 5 ր., Պարոն Դուզուզեան 5 ր., Գասպար Բատոշեան 2 ր., Դանիէլ Ջերքեզով 1

այսպիսի անկարգութիւններ չը պատահեցան, բայց դարձեալ ծերունու որդիները սաստիկ տանջվեցան, մինչև կարողացան իրանց անհամբեր հիւրերի այս և այն պահանջներին բաւականութիւն տալ։

Յիսնապետը և Թօմաս էֆէնդին ճաշում էին օդայի մէջ երկուսը միասին։ Ծերունի տանուտէրը նրանց սեղանակից չեղաւ, և սպասաւորի նման միայն ոտքի վրա, դրանով կամենալով ցոյց տալ իր հիւրերին մի առանձին պատիւ։ Ծերունու որդիները ծառայում էին զինուորների սեղանի չուրջը։ Այդ ժամանակ արաղը և տանուտէրի խոհանոցի առատ խորտիկները զբաղեցրին նրանց։ Այդ դէպքից օգուտ քաղելով, ծերունին մօտեցաւ Սառային և ծածուկ ասաց նրան։

—Ջաւակս, առ այդ բալանիները և տանը ինչ լաւ բան որ կայ, բոլորը թագցրու, դու խօ իմանում ես, թէ որտեղ պէտք է թագցնել։

—Իմանում եմ.... պատասխանեց խեղճ կինը և նրա աչքերը լցվեցան արտասուքով։ Այդ նախազգուշութիւնը արդէն նշան էր, որ սպառնում է մի մեծ վտանգ։

—Լսիր, և սիրտդ պինդ պահիր, շարունակեց ծերունին,—մեր տունը չատ անգամ տեսել է այստեսակ փորձանքներ։ Աստուծով բոլորը կանցնի, միայն պէտք է համբերութիւն ունենալ։ Իրեղէնները թագցնելուց յետոյ հարսներին երեխաների հետ կուղարկես իրանց ծնողների տները, իսկ դու Լալային քեզ հետ վեր առնելով, կը գնաս մեր քաւոր Ջաքօի տունը, այնտեղ կը մնաք, մինչև տեսնենք, թէ ինչով կը վերջանայ այդ փորձանքը։

Ծերունու հարսներից ոմանք Օ....գիւղացի էին, իսկ մի քանիսը մերձաւոր գիւղերից, այս պատճառով, նրանց առժամանակ իրանց ծնողների մօտ պատսպարվելը դժուար չէր։ Միայն Սառան հեռու տեղից էր բերված. նրա ծնողները գտնվում էին Բայազէթում, դրա համար ծերունին առաջարկեց նրան քաւոր Ջաքօի տունը, որի վրա մեծ հաւատարմութիւն ունէր։

—Մի բան էլ կայ, լսիր, Սառա, շարունակեց ծերունին,—Հայրապետը, Ապօն և Վարդանը առաւօտեան գնացին պ. Դուդուկջեանին որոնելու. նրանք, երևի, չը գիտեն, թէ ինչ է պատահել մեզ հետ, տուն կը վերադառնան և իրանք էլ կընկնեն փորձանքի մէջ։ Շուտով մի մարդ ուղարկիր, որ գտնէ նրանց և ասէ, որ մի տեղում պահեն է, ասաց որ իմ կարգադրութիւններին։

Վերջին խօսքերը աւելի խոր խոցեցին խեղճ կնոջ սիրտը. ուրեմն իր սիրելի ամուսնին ևս վտանգ էր սպառնում, մտածեց նա, նա ինչով էր մեղաւոր, նա ինչ էր արել....Բայց Սառան այնքան խելացի էր, որ նրանից ծածուկ չէին կարող մնալ իր ամուսնի մի քանի դիտաւորութիւնները, որոնցից նա միշտ ցաւալի հետևանքներ էր սպասում։

—Ո՞վ կը գնայ....հարցրեց կինը վշտալի ձայնով և նրա բազմահոգ աչքերը կրկին լցվեցան արտասուքով։

Սառայի հարցմունքը անտեղի չէր։ Վտանգի ժամանակ երբ եղբայրը եղբօրը ուրանում է և մինչև անգամ նրա դէմ թշնամանում է, էլ ուրիշների վրա ինչ յոյս կարելի էր դնել....Սառան իր ականջով լսեց, թէ քանի րոպէ առաջ Հայրապետի եղբայրները որպիսի բարկութեամբ էին խօսում նրա մասին, և որքան գրգռված էին նրա դէմ։

Ծերունին հասկացաւ Սառայի արդար դժգոհութեան պատճառը և տխրութեամբ պատասխանեց նրան։

—Ես գիտեմ, որ ոչ ոք չի գնայ....ես գիտեմ, որ վտանգի ժամանակ բոլորը կը հեռանան մեզանից....Բայց Վարդանի երկու ծառաները՝ Սաքօն և Եղօն տանն են. դրանք համարձակ մարդիկ են և հաւատարիմ։ Շտապիր չուտով հասկացնել նրանց գործի եղելութիւնը, խսկոյն նրանք կը գնան՝ կը գտնեն Հայրապետին, Ապօին և Վարդանին, և ինչ որ պէտք է՝ կը յայտնեն նրանց։ Բաւական է, որ ասեն թէ պ. Դուդուկջեանը կալանաւորված է և մեր տան մէջ խուզարկութիւն արին,—մնացածը նրանք կը հասկանան։

Վերջացնելով իր պատուէրները, ծերունին դուրս եկաւ խանանոցից, համոզված լինելով, որ խոհեմ և խելացի Սառան բոլորը կը կարգադրէ իր ցանկութեան համեմատ։

Բակում ծերունին նկատեց, որ կառավարութեան, կարգի, օրէնքի և արդարութեան ներկայացուցիչները—զինուորները, վայելելով գիւղացու սեղանի առատ բարիքները, խմելով նրա գինին և արաղը, այժմ ներկայացնում էին անկարգութեան մի ամբողջ բաբելոն։ Նա աչքերը խփեց և անցաւ։ Նա չը կամեցաւ տեսնել բացարձակ լրբութիւնը, որ պատժել չէր կարող։

Թուրք ծառայողները չատ չէին հաւանում նրանց կրօնի պատուէրներին, այս պատճառով արաղի գործածութիւնը նրանց մէջ բոլորովին սովորական է դարձել։ Արգելված պտուղը քաղցր է լինում։ Մահմետականը խմելու ժամանակ գաղան է դառնում. արբեցութեան բերկրանքը նրա մէջ փոխվում է կատաղի մոլեգնութեան։ Եթէ մի պատճառ կար համարել Մուհամէդին մարգարէներից ամենամեծը, այդ էլ բաւական է, որ նա արգելեց մուսուլմաններին խմել ոգելից ըմպելիներ։

Մի և նոյն ժամանակ օդայի մէջ խօսակցութիւնը ոչ սակաւ հետաքրքիր էր։ Յիսնապետը բաւական խմեց, և ճաշից առաջ նրա էֆէնդու հետ ունեցած պաշտօնական խօսակցութիւնը, այժմ աւելի մտերմական, աւելի ընկերական ձև էր ստացել։

—Քանի կնիկ ունես, հարցրեց յիսնապետը։

Էֆէնդին, մի անսովոր ժպիտ գործելով իր պլանդակ դէմքի վրա, պատասխանեց.

—«Էշից հարցրին քանի կնիկ ունես,—նա ցոյց տուեց ամբողջ նախիրը։»

Երբ էֆէնդին սկսում էր էչերի առածներով արտայայտել իր միտքը, դա արդէն նշան էր, որ նա գտնվում է իր սրտի ամենաուրախ տրամադրութեան մէջ։

—Բայց քրիստոնեաներին, կարծեմ, արգելված է մէկից աւելի ունենալ, նկատեց յիսնապետը։

—Մահմետականներին նոյնպէս արգելված է գինի և արաղ խմելը, իսկ դուք ինձանից աւել խմեցիք, պատասխանեց էֆէնդին, ուրախանալով իր յարմար պատասխանի վրա։

Այդ միջոցին ներս մտաւ ծերունի Խաչօն, իր ձեռքով բերելով երկու տուփերի մէջ դարսած ռահաթլօխում և Զմիւռնիայի թուզ, և դրեց սեղանի վրա, ասելով.

—Ճաշից յետոյ լաւ է լինում բերանը մի բանով քաղցրացնելը։

Նա կրկին շտապով դուրս գնաց օդայից։

—Բաւական բարի մարդ է երևում այդ ծերուկը, խօսեց յիսնապետը նրա հեռանալուց յետոյ,—ես զարմանում եմ, թէ ինչպէս է թողել դա իր տանը այնպիսի մարդերին, որպէս ռուսացի լըրտեսը, կամ որպէս պօլսեցի խռովարարը։

—«Էշի ականջները երկար են լինում, բայց խելքը կարճ», պատասխանեց էֆէնդին իր յատուկ ձգում։—Եթէ կան աշխարհումս յիմար մարդիկ, դրանք այդ «բարի» կոչվածներն են։ Այդ ծերուկը նոյն տեսակներիցն է։

Թուրք յիսնապետը համեմատաբար աւելի ազնիւ զգացմունքի տէր մարդ էր, քան հայ էֆէնդին։ Նա ասաց ցաւակցաբար.

—Ես կարծում եմ, որ մեր զինուորական նոր գործակատարը այդ խեղճին լաւ կը կթէ...

—Ճարակոյս չը կայ...։ Անխելք պէտք է համարել այն մարդուն, որ չի աշխատի մի այսպիսի բարեբեր կովից օգուտ քաղել...

—Դու ճանաչում ես նրան, ինչպէս մարդ է, ես առաջին անգամն եմ տեսնում։

—Շատ լաւ եմ ճանաչում, պատասխանեց էֆէնդին գործագէտ մարդու եղանակով.— ես նրան ճանաչում եմ դեռ այն ժամանակից, երբ Տիգրանակերտի գաւառում գայմագամ էր։ Տամ տարուց աւելի կողոպտեց, հարստացաւ, յետոյ Պօլիս գնաց և այնտեղ փաշայ դարձաւ։

—Ի՞նչպէս մարդ է։

—«Սատկած էշ է պտռում նալերը դուրս քաշելու համար»...

Մինչ էֆէնդին և յիսնապետը զբաղված էին այս տեսակ խօսակցութիւններով, մինչ զինուորները արբեցութեան մոռացութեան մէջ երգում էին, հռհռում էին և պար էին գալիս, ծերունու տան կնիկները իրանց երեխաների ձեռքից բռնած, տան ետևի դռնով դիմում էին դէպի իրանց ծնողների տները։ Արտասուքը հեղեղի նման թափվում էր այդ թշուառների աչքերից, որոնց այնպէս էր թւում, թէ դէպի գերութիւն են տարվում, թէ պէտք է միւս անգամ չը տեսնեն այն տունը, ուր այնքան բախտաւոր էին, ուր այնքան սիրված էին։

Այդ միջոցին Եղօն և Սաքօն, երկուսն էլ զինուորված, դուրս եկան նոյն դռնից, և նստելով ձիերի վրա, հեռացան։ Թօմաս էֆէնդին իր բոլոր սատանայական խորամանկութեամբ չը մտածեց կալանաւորել տալ այդ երկու աւազակներին, որոնք Վարդանի թև ու թիկունքն էին, որոնք կարող էին խանգարել նրա չար դիտաւորութիւնները...։

(Կը շարունակուի)

ր., Իկնատիոս Մարտիրոսով 1 ր., Խաչատուր Շահնարով 3 ր., Գէորգ Խայսերցիեվ 2 ր., Սարգիս Հալաճեան 5 ր.: Գումարն է 501 րուբլ: Պ. Գաբրիէլ Խալայճեան վճարեց փոստի ծախս 3 րուբլ:

Ստեփան Տէր-Կարապետեան

ՆԱՄԱԿ ԱՍՏՐԱԽԱՆԻՑ

—

Մարտի 14-ին

Համակրելով Վան քաղաքի մեր ազգայնոց, որոնց կեանքը մի բազմաչարչար նահատակութիւն է հանդիսացնում, Աստրախան քաղաքի հայ երիտասարդներն ըստ չափու կարողութեան հանգանակեցին իրանց նուէրներն յօգուտ այդ թշուառաց: Մեր հանգանակած 1100 ր. յոյս ունենք, ըստացած է «Մշակի» խմբագրութիւնը:

Ահա այս նամակի հետ ուղարկում ենք ձեզ և նուիրատուների ցուցակը:

Ստեփաննոս Գալստեան Ջանումեանց 100 ր., Եղբարք Գոստինցեանք 100 ր., Յարութիւն Սարգսեան Իւանեանց 50 ր., Օհան Ֆրանգուլեանց 50 ր., Ոմն անյատ 50 ր., Մկրտում Դանիէլեան Սարգսեան 50 ր., Մկրտիչ Հախվերդեան 50 ր., Մարգարիտ Կարապետեան Սողոմոնեան 25 ր., Եւայ Մատաթեանց 25 ր., Աղէքսանդր Փարսադանեան 25 ր., Եղբարք Սուրաբէկեանք 25 ր., Գրիգոր Աբէլեանց 25 ր., Սիմէօն Կազաչկեանց 25 ր., Յովհաննէս Սարգսեանց 25 ր., Յովսէփ և Աւետիս Աստուրեանք 20 ր., Աբէլ Ձերկեան 15 ր., Աբրահամ Փասոյեանց 15 ր., Ղազարոս Եղեան և եղբարք 15 ր., Աստուածատուր Իլեազեանց 15 ր., Դանիէլ Յարութիւնեան Ֆրանգուլեանց 15 ր., Եղբարք Յ. և Մ. Թելէթեանք 15 ր., Եղբարք Շիժեանք 15 ր., Մարգարիտ Մաղաթեան 10 ր., Անյայտ ոմն 10 ր., Գրիգոր Ֆրանգուլեան 10 ր., Սարգիս Թելեթեան 10 ր., Ծաղիկ Կիրէյեան 10 ր., Եղիսաբէթ Ախվերդեան 10 ր., Ստեփաննոս Մարտիրոսեան Պօպով 10 ր., Սիմէօն Մարտիրոսեան Պօպով 10 ր., Թագուհի Մեհրապեան 10 ր., Եղիսաբեթ Ուլուխանեանց 10 ր., Ստեփաննոս Սունդուկեանց 10 ր., Անյայտ ոմն 10 ր., Կատարինէ Յովհաննէսեան Մազանդարանցեան 8 ր., Եղբարք Զուրաբէգեանք 6 ր., Ս. Պ. Սերեբրակեան 5 ր., Ա. Բէրիժանեանց 5 ր., Եղիսաբէթ Ֆրանգուլեան 5 ր., Աստուածատուր Գալստեան Աստուրեան 5 ր., Անյայտ ոմն 5 ր., Եղիսաբէթ Տէր-Զաքարեան Պօպով 5 ր., Х. Хлѣбниковъ 5 р., Յակովբ Աբգարեանց 5 ր., Կատարինէ Թելեթեան 5 ր., Աղէքսանդր Մուրղուզեան 5 ր., Եղիսաբէթ Գալստեան Մարտիրոսեան 5 ր., Խաչատուր Աւետիսեան Լալայեանց 5 ր., Անյայտ ոմն 5 ր., Անյայտ ոմն 5 ր., Անյայտ ոմն 5 ր., Վ. Աբէլեանց 3 ր., Յովհաննէս Կիտայեան 3 ր., Н. Орловъ 3 р., Н. Федоровъ 3 р., Л. Кузнецовъ 3 р., Неизвѣстный 3 р., Никифоръ Ильинъ 3 р., Անյայտ ոմն 3 ր., Խաչատուր Աբգարեան 3 ր., Յ. Յ. Աբգարեան 3 ր., Դաւիթ Բախրեանց 3 ր., Սիմէօն Սոբոլեան 3 ր., Գալուստ Սահրատեանց 3 ր., Յակովբ Սիմէօնեան Սամուրղուզին 3 ր., Յովհաննէս Ստեփանեան 3 ր., Կարապետ Ֆրանգուլեանց 3 ր., Պետրոս Պօպով 3 ր., Գրիգոր Յովակիմեան Բայեանց 3 ր., Մարիամ Անդէասեան 3 ր., Մկրտիչ Բողադեան 3 ր., Պետրոս Առաքելեան Պօպով 3 ր., Հռիփսիմէ Սարգսեանց 3 ր., Яковъ Ивановъ Комовъ 3 р., Սահակ Ամբակումեան Բուրչալեանց 3 ր., Կարապետ Ֆարմանեանց 3 ր., Նազար Սահրատեան 2 ր., Անյայտ ոմն 2 ր., Կարապետ Ջիմշիտեանց 2 ր., Թադէոս Չերքեզեանց 2 ր., Խաչատուր Դաղաչեանց 2 ր., Ոսկի Մուրղուզեանց 2 ր., Կիրակոս Մազանդարանցեանց 2 ր, Յովհաննէս Կազմինցեան 1 ր., Յովակիմ Աբրահամեան Քալաչեանց 1 ր., Դաւիթ Գաբրիէլեանց 1 ր., Խաչատուր Բախրեանց 1 ր., Մարգարիտ Կալէյեանց 1 ր., Սարգիս Պօրտնով 1 ր., Սարգիս Թաւրիզեանց 1 ր., երկու անձինք 1 ր., Անյայտ Ոմն 1 ր., Անյայտ Ոմն ր., Աստուածատուր Սուփիասեանց 1 ր., Զաքարիա Զուրաբեան 1 ր., Մակար 1 ր., Գէորգ Լօնինեանց 1 ր.. Անյայտ Ոմն 1 ր., Ստեփանոս Նազարեանց 1 ր., Յովհաննէս Սոբոլեանց 1 ր., Անյայտ ոմն 1 ր., Հռիփսիմէ Մոլոտծով 1 ր., Յովսէփ Կիրէյեանց 1 ր., Մկրտիչ Լևխանեանց 1 ր., Անյայտք 1 ր. 50 կ., Անյայտ Ոմն 50 կ., Միքայէլ Սարգսեան 10 ր., Յովհաննէս Ս. Սոլոմոնեանց 3 ր., Н. Ив. Шавердовъ 4 ր. Այվազեանց 1 ր., Մելքոմ Բաբանոսեանց 5 ր., Մարիամ Շախնազարեան 1 ր., Ղազար Կալուստեան Սվեչնիկեան 2 ր., Յովհաննէս Սար. Սւանեանց 1 ր., Միքայէլ Պօպովեան 1 ր., Անյայտ Ոմն 1 ր., գումարն է 1100 ր.:

Մարտիրոս Կոստինցեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, ապրիլի 7-ին

Յայտնի է Թիֆլիսի հայ հասարակութեանը, որ մշտական խմբի դերասան պ. Ագամեանը, որը վարձված էր Թատրօնական կոմիտէտի կողմից ամբողջ ձմերային ժամանակամիջոցի համար, դեռ ժամանակը չը լրացած, թողեց բեմը և այդ եղաւ գլխաւորապէս սառնութեան պատճառը, որը տիրեց մեր հասարակութեանը դէպի հայկական թատրօնը, ուր նա սիրով ընդունում էր միշտ իր սիրած դերասանին: Այս կարծիքիս հաստատելու փաստ կարող է լինել այս ամսի 3-ին նրան ցոյց տուած համակրութիւնը: Թէ ինչ էր պատճառը, որ պ. Ագամեանը հրաժարվեցաւ իր պայմանագիրը կատարելուց, այդ արդէն լաւ յայտնի է հասարակութեանը:

Մի կողմը թողնելով այդ պատճառը և այն հարցը, թէ արդեօք պ. Ագամեանի և կոմիտէտի անդամի մէջ պատահած տարակուսանքը, որ ծագել էր թատրօնի բեմի վրա և թատրօնական գործի պատճառով, պէտք է լինէր կոմիտէտի և ժողովի քննութեան առարկայ և թէ ունէ՞ր արդեօք իրաւունք պ. Ագամեանը այդ տարակուսանքի պատճառով հեռանալ թատրօնից, թողնելով, առսումեմ, այս բոլոր հարցերը, որոնց մասին հասարակութիւնը զանազան կարծիքի է, ես կամենում եմ դարձնել թատրօնական ժողովի և կոմիտէտի դիրեկտօրների ուշադրութիւնը այս բոլոր հարցերի սկզբնապատճառի վրա, որ կախված է գլխաւորապէս այն յարաբերութիւններից, որոնք այդպիսի գործի մէջ, որպիսին է թատրօնը, որտեղ աշխատում են շատ և զանազան դրութեան և դերերի տէր մարդիկ, պէտք է լինեն որոշված, որքան կարելի է ամենաճիշդ կերպով: Այսպիսի գործի մէջ, եթէ ուզում ենք, որ նա առաջ գնայ, նրա ամեն մի աշխատակցի դերը, լինի նա դերասան կամ թէ կոմիտէտի անդամ, պէտք է որոշապէս և բացարձակ ցոյց տուած լինի մի կանոնադրութեան մէջ, որ լինէր հաստատած ժողովի հաւանութեամբ և որին պարտաւոր լինէին ենթարկվել թէ դերասանները և թէ թատրօնի միւս աշխատակիցները, ամենը իր պաշտօնի մէջ: Ահա այսպիսի կանօնադրութեան բացակայութեան մէջ ենք տեսնում բոլոր այն չփոթների պատճառը, որ այդպիսի ցաւալի ընթացք տուեց այս գեղեցիկ և գեղեցիկ կերպով սկսված գործին, որին մեր քաղաքի հասարակութեան միւս մասերը սիրով նախանձում էին և որի անկմանը, ցաւելով պէտք է խոստովանենք, այժմ գուցէ, ծափահարում են արդարապէս մեղադրելով մեզ, հայերիս, մեր և կարծես թէ միայն մեզ պատկանված ախտի մէջ —անմիաբանութեան.....

Այս կանօնադրութեան չունենալն էր պատճառը, որ թատրօնին գործակցող ամեն մարդ իրան իրաւունք էր տալիս խառնվել ուրիշի գործի մէջ, նոյնպէս և այդ էր պատճառը, որ, ինչպէս լսել ենք, և դերասանները շատ անգամ կամակոր են եղել, իրանց կապրիզներն են ուզեցել առաջ տանել: Թատրօնը արհեստի տաճար է, նրան պէտք է յարգել և նա չը պէտք է լինի որ և է անձնական կամ մանաւոր գործերի տեղ: Այս բոլոր բանի վրա հսկողը պէտք է լինի հաստատ կանօնադրութիւն, որի մէջ պարզ և որոշ կերպով ցոյց տուած լինեն թատրօնի բոլոր աշխատակիցների յարաբերութիւնները, պարտաւորութիւնները և իրաւունքները: Այս ամենը առաւել ևս ցանկալի է մանաւանդ այժմ, երբ թատրօնը, ինչպէս տեսնում ենք, դառել է մեզ համար մի անհրաժեշտ հարկաւորութիւն: Մենք միւս կողմից կարծում ենք մինչև անգամ առաւել ևս նպատակայարմար կը լինէր, այդ կանօնադրութիւնը կազմելուց և ժողովի հաւանութենից յետոյ ներկայացնել բարձր իշխանութեանը հաստատելու համար:

Մենք լսել ենք, որ վերջին ժողովում կանօնադրութեան մասին արդէն զարթեցրել են հարց, թէև խուլ կերպով, բայց մինչև այժմ սորա մասին ոչինչ կարգադրութիւն դեռ չէ արած: Այս պատճառով մենք կարծում ենք, որ լաւ կանէր կոմիտետը եթէ շուտով հրաւիրէր ընդհանուր ժողով լրագիրների մէջ տալելով յայտարարութիւն և ներկայացնէր այս հարցը նորա վճռին: Այդ ժողովում մի և նոյն ժամանակ կարելի է վերջ տալ այն տարակուսանքին, որ եղաւ պատճառ պ. Ագամեանի հեռանալուն: Մենք յոյս ունենք, որ և պ. Ագամեանը, ինչպէս խելացի մարդ և հաւատարիմ իր վսեմ գործին և երախտագէտ դէպի հասարակութիւնը, տեսնելով, որ թատրօնական գործը մեզանում ստանալու է կանոնաւոր ընթացք և դրած կը լինի հաստատ հիման վրա, ուրախութեամբ կը համաձայնվի շարունակել իր օգտաւէտ գործունէութիւնը մեր բեմի վրա, որով նա առաւել ևս գրաւած կը լինի հասարակութեան սէրը և համակրութիւնը:

Ս. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Հաստատ աղբիւրից լսում ենք որ Գաբրիէլ Սունդուկեանցը հրաժարվել է հայ թատրօնական մասնաժողովի անդամակցութիւնից:

—

Պ. Ա. Միրզօեվ, որ ունի ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ նկարչութիւնների թանգարան, Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, Շիօեվի տանը, այժմ բաց է անում այդ թանգարանը յօգուտ հայ սովատանջների, նշանակելով մուտքը 20 կօպէկ: Ժողովարանի մէջ գտնվում են ամենանշանաւոր հեղինակների նկարչութիւնները: Թանգարանի մէջ ընդունվում են մասնաւոր պատկերներ: Թանգարանը կարճ ժամանակ բաց կը լինի:

—

ՂԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են: «Այստեղ հաղիւ անցկացաւ երկար ձմեռը, և յանկարծ դարձեալ ապրիլի 2-ին եղանակը ցրտեց և սկսեց ձիւն գալ:»

—

ԹԻՖԼԻՍԻ վանքի մայր-եկեղեցու աւագ քահանայ Յովհաննէս Տէր-Պօղոսեան Սարգսեանց յանձնեց «Մշակ» լրագրի խմբագրութեանը յօգուտ Վանի սովատանջների 50 րուբլ ի յիշատակ իր հանգուցեալ ամուսնու իշխանուհի Քալի Բէգթաբէկեանց և իր որդու Գէորգի:

—

Ապրիլի 8-ին պ. Ագամեան մի կօնցէրտ տուեց Արծրունու թատրօնում: Մասնակցում էին տիկին և պ. Դէկկէր-Շէնկ, տիկին և պ. Տէր-Գրիգորեան, պ. պ. Եգեկեան և Մէսխի: Թատրօնը թէև լի չէր, բայց ներկայ էր Թիֆլիսի ընտրված հայ հասարակութիւնը: Ագամեանը մեծ համակրութեամբ ընդունվեցաւ հասարակութեան կողմից: Նրա կարդացած ոտանաւորներից ամենազօրեղ տպաւորութիւն գործեց Գամառ-Քաթիպայի նոր բանաստեղծութիւնը «Մեծ» վերնագրով: Երկրորդ բաժնում «Ընտանեկան օջախ» վօդվիլը, որ շատ աջող փոխադրութիւն է ռուսերէնից, բաւական աջող կերպով խաղացվեցաւ: Մէսխին ծիծաղեցրեց հասարակութիւնը իր վրացերէն պատմութիւններով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

Լրագիրների մէջ հետևեալ տեղեկութիւններ ենք կարդում անգլիական պարլամենտի անդամների ընտրութիւնների մասին:

Չորեքշաբթի, ապրիլի 7-ին անգլիական ազատամիտ կուսակցութիւնը պահպանողականներից 74 տեղեր աւելի պէտք է ունենար, եթէ մինչև անգամ ենթադրենք, որ նոքա գիւղական շրջաններում միայն մի մի տեղ աշխատեցին: Նոր պարլամենտի անդամների թիւը չորեքշաբթի օրը հետևեալ կերպով էր բաժանված. 290 ազատամիտներ, 163 պահպանողականներ և 35 իրլանդացի ավտօնօմիստներ: Այսպիսով եթէ պահպանողականները միանային իրլանդացի ավտօնօմիստների հետ, նոքա պարլամենտի մէջ կունենան ընդամենը 198 ձայներ, իսկ ազատամիտները՝ 92 ձայների մեծամասնութիւն: Եթէ ընդունենք, որ հետևեալ ընտրութիւնների ժամանակ այդ մեծամասնութիւնը քչանայ 35 կամ 40 ձայներով, այնու ամենայնիւ ազատամիտները նոր պարլամենտի մէջ ձայների աւելի մեծ բազմութիւն կունենան, քան թէ առաջվայ պարլամենտի մէջ պահպանողականներն ունէին:

Անգլիայում ոչ ոք չէր հաւատում ընդդիմադրական կուսակցութեան այսպիսի կատարեալ յաղթութեանը: Ազատամիտները 20 ձայների բազմութենից աւելի յոյսեր չունէին: Ազատամիտ կուսակցութեան անդամներից շատերը այդքանի էլ չէին սպասում:

Մանաւանդ նշանաւոր է այն իրողութիւնը, որ միայն քաղաքների բնակիչները չանցան ազատամիտների կողմը. գիւղական ընտրողները նոյնպէս սկսեցին ձայն տալ յօգուտ ազատամիտների: Երկրագործները շատ սպասեցին որ պահպանողական կուսակցութեանը պատկանող կալուածատէրերը բարելաւէին նրանց դրութիւնը: Նոքա այժմ հաւատացած են, որ հէնց որ կառավարութիւնը ազատամիտների ձեռքը ընկնի, նոքա կը սկսեն բարելաւել երկրագործների վիճակը:

Առհասարակ Գլադստոնը կարող է բաւական լինել: Նա Բիկօնսֆիլդեց փառաւոր վրէժ առաւ 1874 թուականի յաղթութեան համար: Ազատամիտները այնպիսի հանգամանքների ժամանակ յաղթեցին, որոնք այդ յաղթութեանը առանձին նշանակութիւն են տալիս:

Վեց տարի սրանից առաջ Անգլիան կատարեալ հանգստութիւն և բարօրութիւն էր վայելում: Անգլիական հպատակները եկամուտից ոչինչ տուրք չէին վճարում կառավարութեանը: Ազատամիտ կուսակցութեան սկսած ձեռնարկութիւնները բոլորը վերջացրած էին: Ընտրողները պէտք է չը ցաւէին, որ իշխանութիւնը անցնում էր պահպանողականների ձեռքը, որոնք ազատամիտների խելացի կառավարութեան պտուղները պէտք է քաղէին: Այդպիսի պայմանների ժամանակ համարձակ կարելի էր ուրախացնել ազգային ինքնասիրութիւնը Բիկօնսֆիլդի «կայսերական» քաղաքականութեամբ և նրա ձգտումներով՝ վերադարձնել Անգլիային «գերակշռող դերը Եւրոպայի խորհուրդների մէջ:»

Այժմ գործերի դրութիւնը բոլորովին ուրիշ է: Ազատամիտները սկսեցին պատերազմել պահպանողականների հետ այնպիսի ժամանակ, երբ պահպանողական մինիստրութիւնը իր ձեռնարկութիւններից ոչ մէկը բարեյաջող վախճանի չէր հասցրած և երբ այդ ձեռնարկութիւններին բոլոր համակրողները պէտք է հաւատացած լինէին, որ ազատամիտները նրանց չէին շարունակի: Չը նայելով այս հանգամանքին անգլիացիների մեծամասնութիւնը ձայն տուեց յօգուտ Բիկօնսֆիլդի հակառակորդների:

Այսուհետև ազատամիտ կուսակցութիւնը կարող է հաւատացած լինել, որ նա պէտք է չը [illegible]ոգայ իր «գոյութեան» համար: Այդ մինիստրութիւնը կարող է համարձակ իրագործել այն արտաքին քաղաքականութիւնը, որի նախագիծը կար մարկիզ Հարտինգտօնի ընտրողական շրջաբերականի մէջ: Անգլիայի քաղաքական կեանքը մտնում է բոլորովին նոր շրջանի մէջ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ՇԱՆԽԱՅ, 8 ապրիլի: Իշխանների և բարձր աստիճանաւորների մասնաժողովը վճռեց, որ Չօնխօու բանտի մէջ գցվի մինչև աշունքը և յետոյ գլխատվի: Ընդհանուր կարծիքը ընդդէմ է Կուլջայի դաշնագրին: Ամեն տեղ պատերազմական տրամադրութիւն է տիրում: Տեղացիների մէջ լուր է տարածված, իբր թէ Չօնխօու ինքնասպանութիւն է գործել:

ԹԷՀՐԱՆ, 8 ապրիլի: 2000 հետևակ և 700 հեծելազօրք ուղարկված է Խորասան պարսկական սահմանական զօրքերին ուժեղացնելու համար:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 9 ապրիլի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է որ Բրազանեան նահանգապետ Աբազա նշանակված է տպագրական գործերի վերաբերեալ գլխաւոր վարչութեան մեծաւոր:

ԼՕՆԴՕՆ, 9 ապրիլի: Նոր կաբինէտի կազմելը յանձնված կը լինի Հարտինգտօնին:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վրաստանի և Իմերէթի Հայոց վիճակային կոնսիստորիան կը ծանուցանէ ԹԻՖԼԻՍԻ Հայազգի բարեպաշտօն ժողովրդեան թէ՝ կարգադրված է ներկայ ամսիս 12-ին ՇԱԲԱԹ օրը, առաւօտեան 11-րդ ժամին տանել փիձակիս 'ի սէր հանգուցեալ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ մար ՊԻՆը իր բնակարանից ՎԱՆՔԻ ՄԱՅՐԵԿԵՂԵՑԻՆ, և հետևեալ օրը յետ պատարագին, որ կը սկսուի առաւօտեան ժ. 11-ից, կատարել Թաղման հանդէսը նոյն եկեղեցու գաւթում:

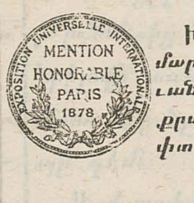

իր յատկութիւններով մարմնի մասերի, մանաւանդ ոտքի մատների քրտինքից առաջ եկած փտումն ոչնչացնող յայտնի նիւթը,

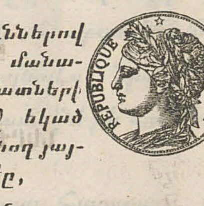

ԳԱԼՄԱՆԻՆ

անունով, ծախվում է Եւրոպայի բոլոր մեծ քաղաքների գեղատներում և դրոգիստների մօտ: Գլխաւոր դեպօ նիւթի հնարող Ֆարմացեւի մագիստրոս Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿՈՒ դեղատան մէջն է գտնվում, Վարշավայում, Էլէկտորալնի փողոց, № 35: Գալմանինի մեծ արկղիկը արժէ Վարշավայում 50 կոպ., աւելի փոքրը 30 կ.: Պէտք է զգուշանալ խարդախումներից:

3—25 (1) Վ. ԿԱՐՊԻՆՍԿԻ

ՆԵՐԿԱՅ 1880 ԹՒՈՒՄ ԿԸ ՏՊԱԳՐՎԻ

„ԿԱՅԾԵՐ"

ՎԷՊ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Հեղինակութիւն ՐԱՖՖԻ

Վէպը բաղկացած կը լինի երկու առանձին հատորներից իւրաքանչիւրը կը բովանդակէ մօտաւորապէս 400 տպագրված երեսներ: Ամեն մէկ հատորի գինն է 1 ր. 50 կ., իսկ միասին 3 ր.: Մէկ հատորի համար առանձին ստորագրութիւն չէ ընդունվում:

Ստորագրվել կարելի է ԳԻՒՂՕՆԵՐՈՒՄ այն պարոնների մօտ, որոնք բարեհաճել են բաժանորդներ հաւաքել «ԿԱՅԾԵՐԻ» տպագրութեան համար, իսկ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ պէտք է դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. ՄԷԼԻՔ-ՅԱԿՈԲԵԱՆԻՆ:

Մամուլի տակից դուրս եկաւ դօկտօր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն Թարգմանութիւնը: Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի Կովկասեան Դրավաճառանոցում: Գինն է 35 կոպ.

Անանի Քաջբերեանց և իր որդիքը ցաւօք սրտի յայտնելով առաջնի ամուսնի և երկրորդների հօր՝ Սերգէյ Արտեմիչ Պետրոսեանի մահը, խնդրում են ծանօթներին և բարեկամներին գալ յուղարկաւորութեան հանդէսին, ապրիլի 12-ին, շաբաթ օր, Հավլաբարի Ս. Մինաս եկեղեցու մօտ իր սեփական տանը, որտեղից ննջեցեալին կը տանեն Ս. Մինաս եկեղեցին, առաւօտեան 9 ժամին:

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է I և II գիլդիայի վաճառականներին, որ 1) ներկայ ապրիլի 24-ին առաւօտեան 11 ժամին, առևտրական Վարչութեան բնակարանի մէջ Ազարեգովի (Խոստամանովի) տանը պէտք է լինեն Առևտրական Վարչութեան ՊԱՇՏՕՆԵԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ընտրութիւնները: Պէտք է ընտրվեն մի ՆԱԽԱԳԱՀ, Նախագահի մի ԸՆԿԵՐ և երկու ԱՆԴԱՄՆԵՐ: 2) որ ընտրութիւններին մասնակցելու իրաւունք ունեն տեղացի վաճառականներ (յօդ. 84 առևտրական իրաւունքի հարկերի պօլօժենիայի), բացի անձինքներից, որոնք ընդհանրապէս իրաւունք չունեն ընտրութիւններին մասնակցելու, օրինակ 25 տարեկան հասակին չը հասածները, յանցանքների պատճառով դատաստանին ենթարկվածները և այլն:

1—3

ԲԺՇԿԱՆՈՑ

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 9-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 1 ԺԱՄԸ:

Երկուշաբթի. Գավրօնսկի կանանց հիւանդ. Գօրալեվիչ ներքին հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Քիւչարեանց խիրուրգիական և աչքերի հ., Շտէմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Բաբայեանց ջղային և հոգեկան հ.:

Երեքշաբթի. Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կզօրօվ վեներական և բողազի հ., Րէյխ աչքի հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Կրասնօգլեադօվ, Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ.:

Չորեքշաբթի. Լիսիցեվ և Բուգկօվսկի ներքին հ., Շտէյմբօրսկի վեներական և կաշու հ., Աստուածատուրօվ կանանց հիւանդութիւնների:

Հինգշաբթի. Կզօրօվ վեներական և բողազի հ., Րօտինեանց կանանց և երեխաների հ., Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Քիւչարեանց սիֆիլիսի և սեռական օրգանների հ.:

Ուրբաթ. Գավրօնսկի կանանց հ., Մինկեվիչ խիրուրգիական հ., Կրասնօգլեադօվ և Լիսիցեվ ներքին հ., Բախուտով մանկաբարձական, կանանց և երեխաների հ., Շտէյմբօրսկի և Աստուածատուրօվ վեներական և կաշու հ., Բաբայեվ ջղային և ներքին հ.:

Շաբաթ. Լիսիցեվ և Վերմիշեվ ներքին հ., Բաբօվ կուրծքի հ., Եանկօվսկի վեներական և կաշու հ.:

Բացի այդ բժիշկ Կզօրօվ բժշկանոցի մէջ ընդունում է անվարձ աղքատ հիւանդներին ամենայն օր երեկոյեան 4—6 ժամը:

Բժիշկ Բաբաեվ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը ընդունում է իր տանը բժշկանոցի հիւանդներին էլէկտրիական բժշկութեան և ներքին հ. համար: Բնակարանը գտնվում է Սերգիևսկայա փողոցի վրա, Բայանդուրովի տանը:

Ատամնաբոյժ Օրբելու աղքատ հիւանդներին բժշկանոցի տոմսակով ընդունում է ամենայն օր, ամենայն ժամանակ:

Բացի կիրակի օրերից ամենայն օր առաւօտեան 9—11 ժամը բժշկանոցում լինում է մանկաբարձ կին հիւանդ կանանց ընդունելու համար:

Բժշկանոցի դիրեկտոր Լիսիցեվ:

Մ. Միհանսարեանցի ներքոյ յիշեալ տպագրութիւնների ամեն մի տպագրութեան մնացած բոլոր օրինակները միասին գնողներին (Թիֆլիս, Հայոց Վանքի Մեծ և փոքր փողոցների անկիւնում, տպագրողի սեպհական տանը, № 4|2, բնակարան № 6) կը վաճառուին յետագայ գներով:

1. Հայկական Քնար, երգարան, 8 ծալ, եր. 712 և առանձին 32 եր. այբբենական ցանկ, երկուսը միասին . . . . 70 կ.

4 հազար օրինակից մնացել է մօտ հազար օրինակ, մօտ 700 րուբլու:

2. Կանոնաւոր և վայելուչ գրութեան պատմութիւնը և տեսութիւնը, զանազան առանձին յաւելուածներով, 8 ծալ, եր. 274 . . . . 20 կ.

1200 օրինակից մնում է մօտ 700 օրինակ, մօտ 140 րուբլու:

3. Վայելչագրութեան գաղափարներ, 4 ծալ, 24 երես: 6 հազար օրինակից կը լինի մնացած մօտ 4 հազար օրին., մօտ 500 րուբլու: . . . . 10 կ.

4. Գունատ մելանով տպած վայելչագրութեան վարժութիւններ, որ տպածի վրա սև թանաքով գրելով, դիւրութեամբ կարելի լինի ուղղել և գեղեցկացնել ուսանողի գրութիւնը: № 1—№ 5, հասարակ թղթի գնով, տ. ստօպան, կամ 480 թերթը, 4 րուբլի, մօտ 340 ստօպ, մօտ 1360 րուբլու: Թերթը մի կոպէկից պակաս:

5. Տողաշարներ և տողացանցեր մեծ Թաբաղա, 4 երես տպած, 6 հազար օրինակից մօտ 4 հազ. օրինակ կը լինի, մօտ 52 րուբլու, թերթը . . . . 5 կ.

6. Կօմբ ուսուցչապետի և անգլիացւոց Թագուհու բժշկի Խնամատարութիւն երեխայոց, 8 ծալ, եր. 300: . . . . 15 կ.

1200 օրինակից մօտ 300 օրինակ կը լինի մնացած, մօտ 52 րուբլու:

Մի քանի այլ տպագրութիւններ մօտ 20 րուբլու:

Տպագրողը ինքը բնակվում է Ս. Պետերբուրգ, Знаменская, домъ № 22, кв № 7, на углу Басейной.

Վաճառվում է նոր հրատարակված «Յիսնադի Տաւիղ» Ֆրէյդունի գրքոյկը պ. Զ. Գրիգորեանցի և Կենտրոնական գրավաճառանոցներումը: Գրքոյկի Գինն է 30 կ., գաւառներից ցանկացողները կարող են ուղղակի դիմել Պ. Յովհաննէս Սուզանաձեանցին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузанаджіанъ. на Петхайнской ул. собственый домъ № 13.

ՍԱԼԵԱՆԻՑ նոր ստացվեցաւ ԹԱՐՄ ՀԱՏԻԿԱՒՈՐ ԽԱՒԻԱՐ: Ծախվում է Միքայէլեան ԿԱՄՈՒՐՋԻ վրա, ՄԻՐԶՕԵՎԻ շինութեան մէջ № 11 և 12, Ա. ՄԻՐԻՄՕՎԻ խանութում:

1—6

Դուրս եկաւ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ

ԴԱՇՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

Ձայնագրութիւն և հրատարակութիւն Յովհաննէս Սուզանաձեանցի: Իւրաքանչիւր օրինակի գինն է մէկ րուբլի: Վաճառվում է յօգուտ Վանայ սովատանջների Թիֆլիսի բոլոր երաժշտական մագազիններումը: Գնամբող անձանց զիջումն կը լինի: Օտարաքաղաքացիք դիմում են հետևեալ հասցէով. Въ Тифлисъ. Ивану Артемьевичу Сузаджянъ, на Петхайнской улицѣ, собственный домъ № 13. Ցանկացողները ստանալ միասին և «Յիսնադի Տաւիղ» երգարանը, պէտք է ուղարկեն մէկ րուբլի երեսուն կոպ.:

Յունվարի 31-ին 1880 Թ. Նորին Կայսերական Բարձրութիւն Կովկասի Փոխարքան բարեհաճեցաւ հաստատել «Թիֆլիսի ընկերութեան հայերէն գրքերի հրատարակութեան» կանոնադրութիւնը: Այս ընկերութիւնը մարտի 9-ին ունեցաւ ընդհանուր ժողով, որը ընտրեց իր վարչութեան և խմբագրական մասնաժողով:

Այն անձինք, որոնք կը ցանկանան ընկերութեան անդամ գրուել, կարող են դիմել ընկերութեան գանձապահ պարոն Մովսէս Թաղալեանին Թիֆլիսի Առևտրական բանկը առաւօտեան 9-ը ժամից մինչև 2 ժամը: Իսկ այլ և այլ խնդիրներ և տեղեկութիւններ այդ ընկերութեան մասին ստանալու համար պէտք է դիմել ընկերութեան վարչութեան նախագահ՝ պարոն Արգար Յովհաննիսեանին: Վարչութեան ատենադպիր Ա. Քիշմիշեան:

8—10

Փետրվարի 12-ից ԲԱՑՎԵՑ իմ Սումբատովի տանը ԿՈՆԴԻՏԵՐԻ և ՀԱՑԱՐԱՐԻ (пекарня) մագազին «ВАРШАВСКАЯ ПЕКАРНЯ» վերնագրով, որտեղ կը վաճառվին զանազան տեսակ խմորեղէններ, նոյնպէս կը վաճառվեն զանազան տեսակ կօնֆէտներ արժան գնով. թէ փոքր և թէ մեծ քանակութեամբ ցանկացողները կարող են ստանալ ԻՄ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ: Օտար քաղաքացիք կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. СОЛОЛАКИ, ВЪ ВАРШАВСКОИ ПЕКАРНИ Мартиросу Ахназарову. Պատուէրները կը կատարվեն ամենայն ճշգութեամբ, գնողներին մեծ զիջումն անելով և փոստի ծախսը մեզ վրա առնելով. կօնֆէկտների գինը ֆունտը 40 կոպէկից մինչև 1 ր.:

Տպագրութեան համար պատրաստ են «Դօն Կարլոս» (հետաքննութիւն ճշմարտութեան) Պրեսկոտի, «Աբրահամ Լինկօլն՝ ստրուկներին ազատող» Վիլհելմ Հօֆմանի, և Մօլիէրի «Ամուսնացողներին խրատ» հայ թարգմանութիւնները:

Թարգմանվումեն Մօլիէրի հետ «Տարտիւֆ կամ Կեղծաւոր» և «Կեղծ հիւանդ» կատակերգութիւնները:

ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ Վ.ԿԱՅԱԿԱՆ ունի և խմանում է ՌՈՒՍԱՑ, ՖՐԱՆՍԻԵՐԷՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ լեզուները ԴԱՍԵՐ Է փնտռում: Հասցէն ԿԱՄԵՆԴԱՆՏՍԿԱՅԱ փողոց, տուն ՇԱԽՄՈՒՐԱԴՕՎԻ, № 23:

2—4 (2)

Անցած փետրվարի 17-ից նօտարական ակտով վերջացնելով բոլոր դրամական հաշիւները իմ առևտրական ընկերակցութեան վերաբերութեամբ Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ՍԵՐԳԷՅ ԳՐԻԳՕՐԵՎԻՉ ԼԱԶՐԵՎԻ հետ, սրանով յայտնում եմ, որ եթէ մի որ և իցէ մարդու մօտ կը գտնվեն ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ԹԻՒԸ, իմ նրան տուած տոմսակներ (росписки) մասնաւոր և բանկային վէկսէլներ, և բոլոր ուրիշ պարտամուրհակներ և ակտեր, ես անւավեր եմ համարում և ինձ պարտաւոր չեմ համարում վճարել:

Թիֆլիսի 2-դ գիլդիայի վաճառական ԴԱՆԻԷԼ ԱՐՏ. ԱԼԱՎԵՐԴՕՎ:

Дозволено Цензурою 10 Апрѣля 1880 г. Тифлисъ. Տպարան Ա. Ա. Միխելսոնի Типографія А. А. Михельсона